

Kulturhistorisk utredning inför planerad nybyggnation,

Hindsgavl

Flogsta 39:1 m.fl.,
kvarteret Hindsgavl,
Uppsala stad och
kommun

Innehållsförteckning

Inledning	5
Planförhållanden	7
Kulturhistorisk bakgrund	9
Planerad exploatering	15
Kulturhistoriska värden och konsekvenser	17
Sammanfattande slutsatser	43

Inledning

Denna utredning har utförts av Per Lundgren. Upplandsmuseet, under september och oktober 2020. Utredningen har utförts på uppdrag av Genova Property Group AB.

Utredningen bygger till stora delar på en utredning av samma område som Upplandsmuseet utförde 2017 för samma beställare inom ramarna för ett tidigare detaljplaneuppdrag inom Kv. Hindsgavl (Dnr: PBN 13-000537. Plan- och byggnadsnämnden på Uppsala kommun har sedan dess fattat beslut om att avsluta det tidigare planuppdraget och beslutat om ett nytt planuppdrag utifrån andra förutsättningar och riktlinjer.

Syftet med föreliggande utredning är att kartlägga och värdera områdets kulturhistoriska värden, som planeringsunderlag för pågående detaljplanarbete.

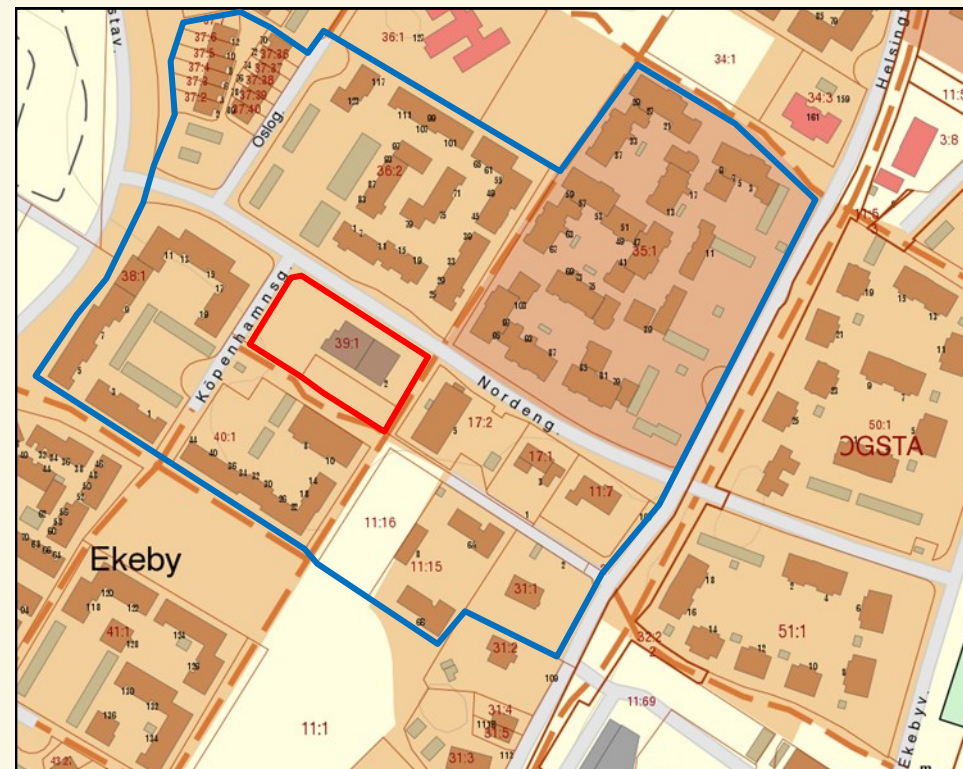
Uppdraget omfattar en kulturmiljöanalys av kvarteret Hindsgavl, Uppsala stad och kommun. Fastigheten är idag bebyggd med en livsmedelsbutik. Ny bebyggelse på fastigheten kan komma att påverka den omgivande miljön. Därför innefattar analysen de närmast omgivande kvarteren

Utredningen inleds med en kulturhistorisk bakgrund, som klargör fastighetens och intilliggande områdes historia. Byggnationer på fastigheten påverkar inte omgivningen rent fysiskt och inte heller olika typer av arkitektoniska egenskaper som finns i den omgivande bebyggelsen. Historiken är därför i första hand inriktad på stadsplanerna och de tankar som ligger bakom dessa.

Därefter redogörs kortfattat för den planerade exploateringen.

I avsnittet Kulturhistoriska värden och konsekvenser behandlas bebyggelsen på och intill kvarteret Hindsgavl ur ett kulturhistoriskt perspektiv, med angivandet av kulturhistoriskt

Flogsta 39:1 markerad med röd linje, utredningsområdet med blå linje.

värde, värdebärande egenskaper, förstärkande strukturer och försvagande strukturer. Den föreslagna exploateringen konsekvenser på värdena beskrivs kortfattat.

Utredningen avslutas med sammanfattande slutsatser och en totalbedömning av påverkan på de kulturhistoriska värdena. Avsnittet innehåller

också en klassificering av utredningsområdet i de två nivåerna ”Särskilt kulturhistoriskt värdefullt område” respektive ”Annat område” med anvisningar hur detta ska tillämpas i Plan- och bygglagens bestämmelser.

Planförhållanden

Miljöbalken

Området ligger inte inom något riksintresse för kulturmiljövård.

Detaljplan

Gällande plan för kvarteret Hindsgavl är en stadsplan för området från 1980. I denna anges att en byggnad för handel i en våning får uppföras på fastigheten. I de omgivande kvarteren anvisas i huvudsak tvåvånings bostadsbebyggelse, men också fyra- och femvåningshus. Parkeringsytor är markerade som ytor med byggnadsförbud.

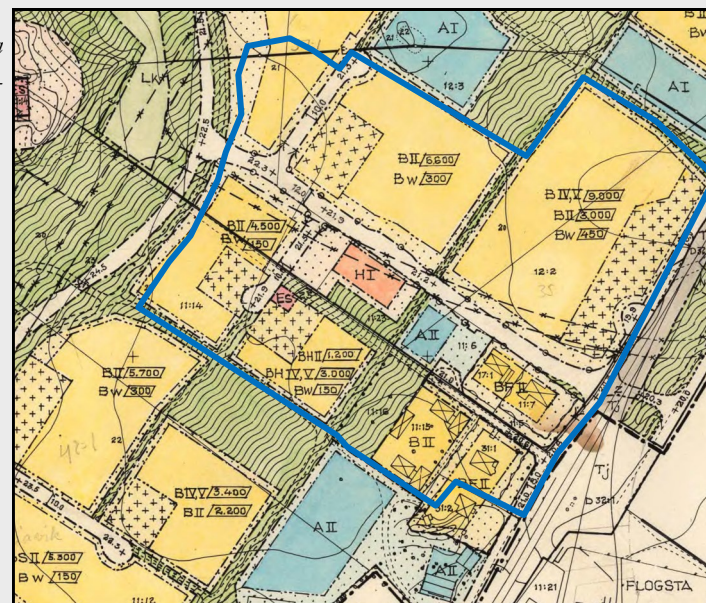
För den del av utredningsområdet som ligger sydost om Hindsgavl gäller en detaljplan som upprättades 1990. I denna q-märks den äldre befintliga bebyggelsen. Bestämmelsen lyder:

Värdefull miljö. Byggnaden får inte rivas. Ändring av byggnaden får inte förvanska dess karaktär eller anpassning till omgivningen. Ny bebyggelse skall utformas med särskild hänsyn till omgivningens egenart.

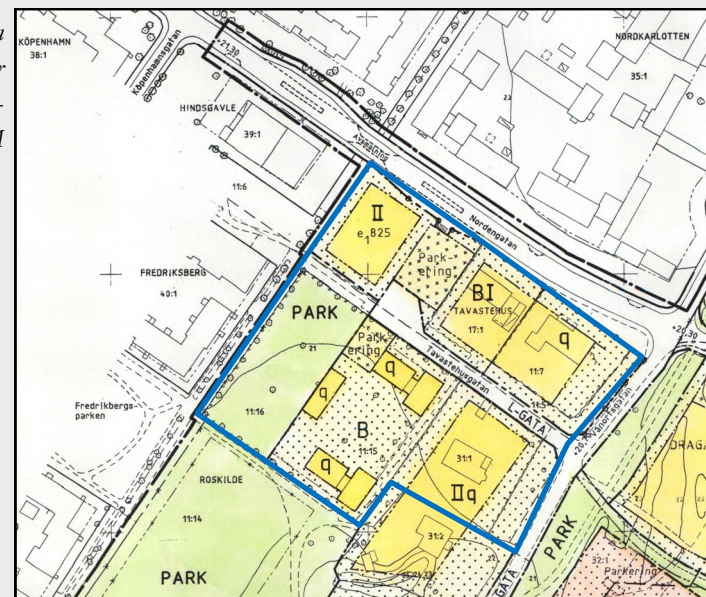
Tidigare inventeringar och värderingar

Den q-märkta bebyggelsen i utredningsområdets sydligaste del har tidigare uppmärksammats som

Utsnitt av gällande plankarta till stadsplan med utredningsområdet markerat. LM 1980.

Utsnitt av gällande plankarta till detaljplan för området söder om med berörda delar av utredningsområdet markerat. LM 1990.

en kulturhistoriskt värdefull del av bebyggelsen till Upsala-Ekeby. I övrigt har inga inventeringar och värderingar utförts, och resterande del av utredningsområdet finns inte speciellt omnämnt i Uppsala kommuns kulturmiljöprogram och är inte heller utpekad som kommunalt kulturmiljöområde.

Kulturhistorisk bakgrund

Upsala-Ekeby 1886—1977

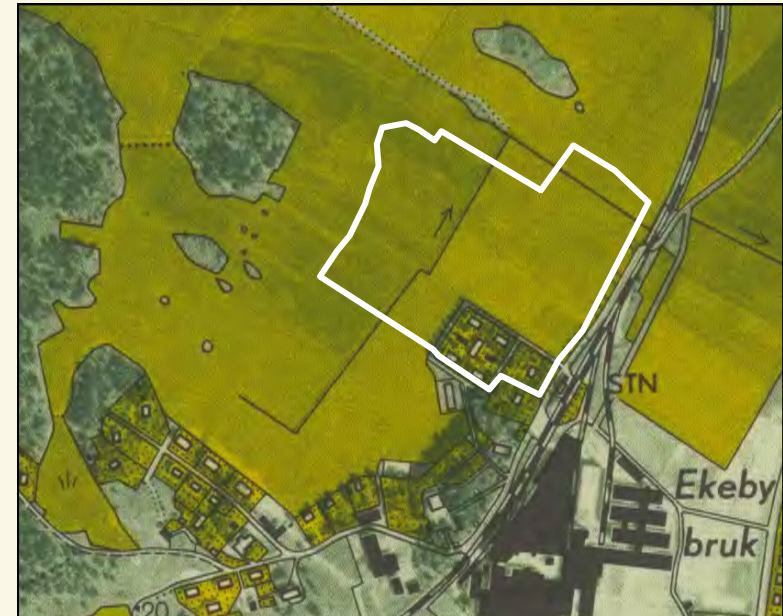
Fram till 1980 bestod utredningsområdet av jordbruksmark, med undantag för den sydligaste delen. Här fanns sedan tidigare bebyggelse som hörde till Upsala-Ekeby.

Bruket Upsala-Ekeby bildades 1886 av Uppsalafamiljerna von Bahr, Ekstrand och Holm. Hemmanet Ekeby 2 i Bondkyrko socken förvärvades. På Ekebys marker fanns tjocka lager av ishavslera, lämplig för tillverkning av tegel, kakel och lergods. 1911 ombildades bolaget till aktiebolag med namnet Upsala-Ekeby Aktiebolag.

Industribyggnaderna etablerades öster om den tidigare Ekebyvägen, numera Vänortsgatan. Dessa uppfördes mellan 1886 och 1960-talet. Väster om vägen förlades byggnader med anknytning till jordbruket, vilka kompletterade Ekeby bys kvarvarande äldre bebyggelse. Hit förlades även tjänstemannavillor och arbetarbostäder. Denna bebyggelse uppfördes från strax efter sekelskiftet 1900 fram till 1950-talet.

1912 anlades järnvägen Uppsala – Enköping, med en sträckning strax väster om fabriksområdet. En station för persontrafik etablerades i Ekeby, med stationshuset vid Ekebyvägen,

Utsnitt av ekonomisk karta 1952 med utredningsområdet markerat. I områdets sydligaste hörn finns bebyggelse till Upsala-Ekeby. LM.

Utsnitt av ekonomisk karta 1980 med utredningsområdet markerat. Sedan 1952 har en tjänstemannavilla tillkommit i direkt anslutning till den äldre bruksbebyggelsen. Dessutom har en rak väg dragits över åkern mot telemasten i nordväst. LM.

ungefär på platsen för den nuvarande korsningen mellan Tavastehusgatan och Vänortsgatan. Stickspår från banan ledde in på fabriksområdet. Trafiken på Enköpingsbanan upphörde med utgången av 1979, och lades ned definitivt 1980. Nedläggningen av banan möjliggjorde tillgång på byggbar mark. Banvallen fungerar idag som gång- och cykelväg.

Inledningsvis tillverkades tegel, en produktion som fortsatte in på 1930-talet. 1887 startades tillverkning av kakel, och företaget hade en omfattande tillverkning av kakelugnar. Med övergång till centralvärme minskade efterfrågan på kakelugnar. 1916 förvärvades konkurrenten Uppsala Kakelfabrik AB, och 1937 förvärvade Upsala-Ekeby kakeltillverkningen från S:t Eriks Lervarufabriker. Tillverkningen av kakelugnar fortgick i minskande skala fram till 1945. Kakelplattor för väggar m.m. blev Upsala-Ekebys nya stora produkt. Under perioden 1917 – 1970 var Upsala-Ekeby Skandinaviens största kakelfabrik.

På 1930-talet inleddes produktionen av prydnadsföremål i lergods. Tillverkningen av prydnadsgods överfördes från S:t Eriks Lervarufabriker till Upsala-Ekeby. En del av de verk samma konstnärerna följde med. Lergods och keramik från Upsala-Ekeby hade sin storhetstid främst på 1950-talet, då många framstående

Ekeby bruks anläggningar öster om f.d. Ekebyvägen, nu Vänortsgatan. Väster om vägen återfinns byggnaderna tillhörande jordbruket samt tjänstemannabostäder och arbetarbostäder. Stationshuset ligger t.h. i bild. Foto: AB Flygtrafik, 1947 (UM)

formgivare och konstnärer var anställda vid bruket.

1936 förvärvades Gefle Porslinsfabriks AB, och 1942 AB Karlskronas Porslinsfabrik. 1964 förvärvades Rörstrands porslinsfabrik, och en del av dess formgivare och konstnärer knöts till koncernen. Upsala-Ekebykoncernen ville bredda sitt sortiment med glas och bestick, och förvär-

vade Kosta Boda och Reijmyre glasbruk och besticktillverkaren GAB Gense i Eskilstuna.

I början av 1970-talet upphörde tillverkningen av keramik och blomkrukor i fabriken i Ekeby, och tillverkningen flyttades till Steninge Keramik AB. Koncernens produktion var omfattande, och fabriken hade som mest upp emot 2 000 anställda.

1977 upphörde tillverkningen vid Upsala-Ekeby, som då hade omkring 600 anställda. Kvar fanns industribyggnaderna, tjänstemannavillor, arbetarbostäder, de byggnader som varit knutna till Ekebys jordbruk samt mark. 1980 köptes Upsala-Ekeby-koncernen av investmentbolaget Proventus, och verksamheterna avvecklades och såldes.

Redan 1973 hade kommunstyrelsen godkänt ett bytes-, nyttjanderätts- och arrendeavtal mellan Uppsala kommun å ena sidan, och Upsala-Ekeby AB och fastighetsbolaget Ekebybruk å andra sidan. Uppsala kommun förvärvade den av Upsala-Ekeby ägda marken och ett stort antal bostäder inom Ekeby-Flogstaområdet. Inledningsvis upplät kommunen industribyggnaderna på ett tioårigt arrende till koncernen.

Bostäder och centrum på åkermark efter 1980

1979 upprättades en stadsplan för Flogsta-Ekebyområdet, där bland annat det aktuella utredningsområdet ingick. Planförslaget var grundat på ett förslag till översiktsplan för Flogsta-Ekeby som hade godkänts av kommunfullmäktige 1977. Inom utredningsområdet planerades bostäder om två till fem våningar samt en tomt för handel och en för allmänt ändamål.

Enligt planen skulle bebyggelsen vara varierande med avseende på lägenhetsutformning, utformning av byggnader, hustyper m.m. Bebyggelsen inom de olika enklaverna skulle utformas med variation även beträffande lägenhetstyper och upplåtelseformer, för att förverkliga ambitionen om ett varierat och integrerat bostadsområde. När det gällde serviceutbudet skulle detta utformas för områdets interna behov - tidigare hade man diskuterat ett storcentrum i Ekeby, men det var inte längre aktuellt.

Grupperingen av bebyggelsen i de norra delarna av planområdet, som bestod av åkermark, skulle ske så att bebyggelsen upplevdes som en kontinuerlig fortsättning av den äldre bebyggelsen längs Luthagsesplanaden från Tiundagatan och in mot stadens centrala delar. Detta

Vy från Ekebyvägen mot nuvarande kvarteret Roskölde, med bostadshusen nuvarande Flogsta 31:2, 31:1 och Flogsta 11:15. Foto: Gunnar Sundgren, u å (UM, GS00533)

skulle åstadkommas med ett relativt regelbundet planmönster som skulle ge intryck av ett rutnätssystem likt det i centrala staden. Uppsalas klassiska siluett skulle vårdas, och därför skulle bebyggelsen i norr begränsas till högst två våningar. Däremot kunde husen närmast söder om kvarteret Kandidaten göras högre, upp till fem våningar, som en fortsättning på befintlig högre bebyggelse. Även vid det planerade servicecentrumet kunde högre byggnader föreslås, med tanke på de ståtliga lövträd som fanns på platsen.

Man var angelägen att påverka kontakten och gemenskapen mellan de boende positivt, vilket man tänkte sig åstadkomma med slutna, individuellt utformade gårdsbildningar. Biltrafiken inne i bostadsområdena skulle minimeras, och sammanhängande p-platser reserverades utanför respektive bostadsenkav.

Som kärna i servicecentrumet föreslogs en dagligvaruhandel, medan mindre butiker kunde beredas plats i bottenvåningen i angränsande bostadshus.

Planen fastslogs 1980 och den nya bebyggelsen inom utredningsområdet var snart på plats.

Flogsta-Ekeby från söder med bebyggelsen i kvarteret Hindsgavl längst upp i bild. Foto: Avena, 1989 (UM).

Planerad exploatering

Föreslagen exploatering

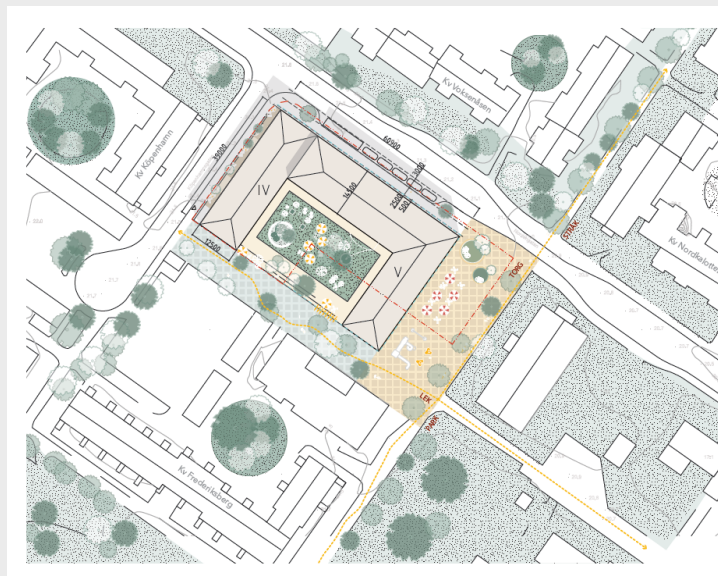
Ambitionen är utveckla kvarteret Hindsgavl med ny bebyggelse för bostäder och handel, och ett nytt torg. Som följd avser den befintliga butiksbyggnaden rivas. Fastighetsägaren Genova skriver att ”Den nya bebyggelsen ska bygga vidare på den nuvarande strukturen med halvöppna kvarter, uteplatser som bidrar till gemenskap mellan boende, remsor med förgårdsmark, högre bebyggelse mot torget och så vidare.”

Genova skriver vidare att ”Den nya bebyggelsen i kv Hindsgavl placeras så att en ny torgyta skapas som spänner mellan Nordengatan och Fredriksbergsparken. Det nya torget förstärker ett befintligt men svagt samband genom området. Tillsammans med de nya butikslokalerna som vänder sig mot torget kommer detta bli en levande mötesplats i Ekeby.

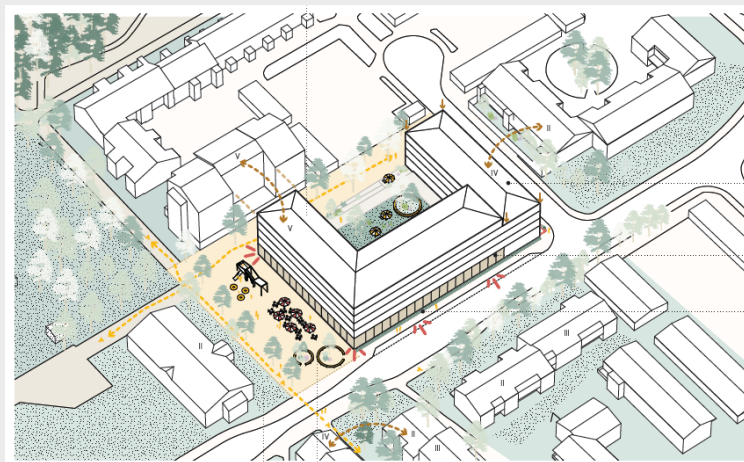
Mot torg och gata är byggnadsvolymen högre för att markera den offentliga platsen och mot angränsande kvarter är byggnadshöjden lägre för att möta skalan på befintlig bebyggelse. I de lägre delarna finns bostäder i bottenvåningen med uteplatser mot gata, precis som i området i övrigt.”

Den planerade bebyggelsen tar en mindre del av intilliggande fastighet i anspråk.

Illustration av plan av DinellJohansson med Genova 2020-09-08. Planskissen visar en fyrvånings huskropp mot Köpenhamngatan och en femvånings huskropp i form av ett L mot Nordengatan.

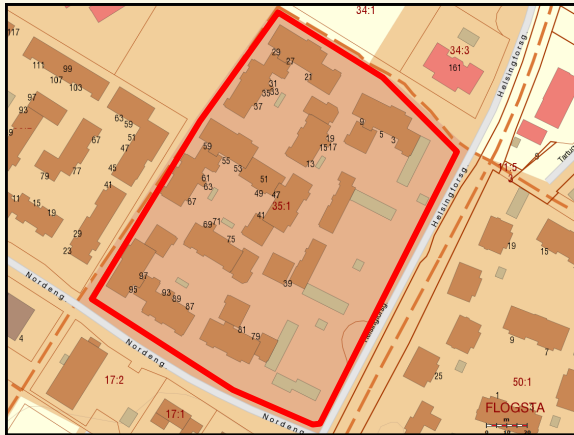

Volymsstudie av DinellJohansson med Genova 2020-09-08.

Kulturhistoriska värden och konsekvenser

Kvarteret Nordkalotten (Flogsta 35:1)

Historik

Kvarteret Nordkalotten nordost om kvarteret Hindsgavl och Nordengatan har en bebyggelse karakteriserad av bostadshus i två till fyra våningar, med byggnadskroppar placerade i vinkel respektive förskjutna i förhållande till varandra. Ambitionen var att byggnaderna i skala skulle trappas ned mot öster och Ekebyvallen. Byggnaderna är uppförda med gult fasadtegel, med inslag av putsfasader på de högre byggnadskropparna. Fasaderna karakteriseras av tämligen små fönster inom röda fönsterbågar och domineras av takförsedda balkonger och uteplatser. Med de

högre byggnaderna har kvarteret en högre exploateringsgrad än kringliggande bostadskvarter. Bilparkeringarna är placerade längs hela kvarterets längd mot Vänortsgatan.

Bostadshusen är uppförda som hyreshus för Stiftelsen Uppsalahem efter ritningar signerade Noark Arkitektkontor AB, Uppsala, 1980. Då Enköpingsbanan lades ned 1979 kunde kvarteret dras fram ända till den dåvarande Ekebyvägen.

Kulturhistoriskt värde

Flogsta 35:1 med bostadshus förskjutna i förhållande till varandra och varierade i skala, med Nordengatan och den centrala gång- och cykelvägen i förgrunden.

Flogsta 35:1 med takförsedda balkonger och uteplatser mot den centrala gång- och cykelvägen.

Bostadskvarteret har i första hand ett planhistoriskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980. Det har många tidstypiska drag, som relativt tätt och lågt byggande och bilfria gårdar. Kvarterets gårdsrum avskärmades från bilar med bostadshusens och garage placering. Med bostadsentréer mot gårdarna och omsorgsfullt gestaltade rum med lekplatser och planteringar ville planförfattarna ge förutsättningar för en närmre kontakt och känsla av gemenskap mellan de boende. I planen efterfrågades en variation avseende bostadsbebyggel-

sens utformning och hushållssammansättning, vilket löstes med växlande husformer och olika upplåtelseformer. Upplåtelseformerna varierades genom att olika kvarter fick olika upplåtelseformer; kvarteret Nordkalotten byggdes som ett hyreshusområde.

De högre husvolymerna i kvarteret Nordkalotten skulle enligt planförfattarna ge ett samband med de högre byggnader i kvarteret Kandidaten och läget gjorde att man inte behövde vara orolig för att Uppsalas klassiska siluett skulle påverkas.

Värdebärande egenskaper

- Sammanhängande huskroppar mot Nordengatan, som syftar till att avskärma innanförliggande gårdar.
- Kvarterens uppdelning mellan bilfria innergårdar och parkeringsplatser, i enlighet med tidens stadsplaneideal.
- Husens utförande med blandad volymuppbyggnad och fasadutformning, som visar på en strävan att skapa en varierad bostadsbebyggelse.
- Husens orientering kring mindre gårdsrum i närmast slutna kvarter, i syfte att främja kontakt och gemen-

skap bland de boende.

- Innergårdarnas utformning med lekplatser och växtlighet, vilka avsåg att skapa förutsättningar för trivsel.
- Tidstypiska karaktärsdrag i arkitekturen såsom bottenvåning i markplan, sadeltak, ljusa tegelfasader och stora möblerbara balkonger, som placerar in kvarteret i dess tids- och planmässiga sammanhang.
- Upplåtelseformen hyresrätt, som visar hur planförfattaren stödde kommunens intentioner om varierande upplåtelseformer genom att formera bebyggelsen enklavvis.
- Kvarterets regelbundna form och byggnadernas vinkelräta orienteringar, som enligt planförfattarnas intentioner skulle ge ett samband med rutnätsstaden i Uppsalas mer centrala delar.
- Den tydliga avgränsningen av kvarteret, som gör bebyggelsens enklavvisa formering tydlig och därmed indirekt visar på kommunens intention att variera upplåtelseformen.
- Närheten till stadsdelscentrumet i kvar-

teret Hindsgavl, som skulle ge området service och som planerades och uppfördes i ett gemensamt sammanhang.

Förstärkande strukturer

- Omkringliggande gång- och cykelstråk med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringarna uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.
- De två intilliggande bostadskvarteren norr om Nordengatan, uppförda med annan utformning och upplåtelseform, vilket visar den varierade karaktär som eftersträvades för bostadsområdet i planen.
- Kvarteret Hindsgavl, vars servicecentrum betonas i några kringliggande kvarter med en något högre exploateringsgrad än de dominerade tvåvåningshusen.
- Omkringliggande kvarter från utbyggnaden kring 1980, som liksom kvarteret Nordkalotten är tidstypiska och visar på områdets tids- och planmässiga sammanhang.
- Det närliggande kvarteret Kandidaten,

vars relativt höga byggnader motiverade de för området höga byggnaderna inom kvarteret.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

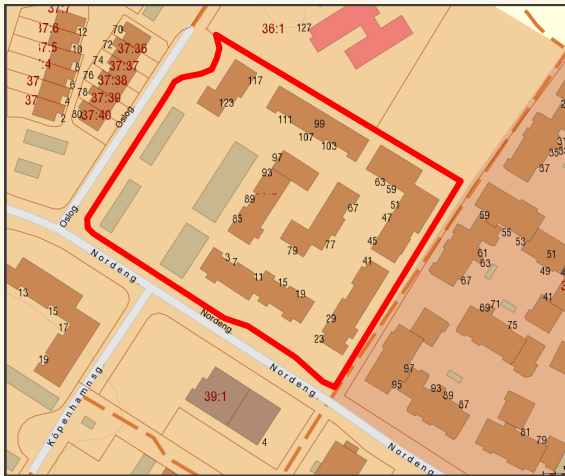
Kvarteret Nordkalottens planmässiga samband med omgivande kvarter försvagas när det gemensamma, tidstypiska stadsdelscentrumet från början av 1980-talet försvinner och ändrar karaktär. Stadsdelscentrumet är en nod

som binder samman kvarteren och eftersom det är från samma tid som bostadsbebyggelsen kan det planmässiga sammanhanget avläsas idag, på ett lättare sätt än om den tidstypiska bebyggelsen försvann.

Ritningar till byggnader i kvarteret Nordkalotten, bustyp D, Noark 1980. Byggnadsnämndens arkiv.

Kvarteret Voksenåsen (Flogsta 36:2)

Bostadslängor i två respektive tre våningar, med fasader i rött tegel respektive liggande och stående rödmålad panel.

Historik

Kvarteret Voksenåsen ligger norr om kvarteret Hindsgavl och Nordengatan. Kvarteret karaktäriseras av vinkelställda längor i två och tre våningar, med rött fasadtegel respektive liggande och stående rödmålad panel. Uteplatser och balkonger vänder sig dels mot den gång- och cykelväg som löper genom hela bostadsområdet, dels in mot de intima bostadsgårdarna.

Byggnaderna är uppförda efter ritningar upprättade 1980 av Svenska Riksbyggen, Stock-

Södra delen av kvarteret Voksenåsen. Innergårdarna är intimt utformade med små lekplatser och rikligt med växlighet.

holm, och utgör Brf. Uppsalahus 25.

Kulturhistoriskt värde

Bostadskvarteret har i första hand ett planhistoriskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980.

Det har många tidstypiska drag, som tätt och lågt byggande och bilfria gårdar. Kvarterets gårdsrum avskärmades från bilar med bostadshusens och garagens placering. Med bostadsentréer mot gårdarna och omsorgsfullt gestaltade rum med lekplatser och planteringar ville planförfattarna ge förutsättningar för en närmre kontakt och känsla av gemenskap mellan de boende. I planen efterfrågades en variation avseende bostadsbebyggelsens utformning och hushållssammansättning, vilket löstes med växlande husformer och olika upplåtelseformer. Upplåtelseformerna varierades genom att olika kvarter fick olika upplåtelseformer; kvarteret Voksenåsen uppfördes som ett bostadsrättsområde.

Värdebärande egenskaper

- Sammanhängande huskroppar mot Nordengatan, som syftar till att avskärma

innanförliggande gårdar.

- Kvarterens uppdelning mellan bilfria innergårdar och parkeringsplatser, i enlighet med tidens stadsplaneideal.
- Husens utförande med blandad volymuppbyggnad och fasadutformning, som visar på en strävan att skapa en varierad bostadsbebyggelse.
- Husens orientering kring mindre gårdsrum i närmast slutna kvarter, i syfte att främja kontakt och gemenskap bland de boende.
- Innergårdarnas utformning med lekplatser och växtlighet, som avsåg att skapa förutsättningar för trivsel.
- Tidstypiska karaktärsdrag i arkitekturen såsom bottenvåning i markplan, sadeltak, stora möblerbara balkonger och faluröda träfasader, som placeras in kvarteret i dess tids- och planmässiga sammanhang.
- Kvarterets regelbundna form och byggnadernas vinkelräta orienteringar, som enligt planförfattarnas intentioner skulle ge ett samband med rutnätssta-

den i Uppsalas mer centrala delar.

- Upplåtelseformen bostadsrätt, som visar hur planförfattaren stödde kommunens intentioner om varierande upplåtelseformer genom att formera bebyggelsen enklavvis.
- Den tydliga avgränsningen av kvarteret, som gör bebyggelsens enklavvisa former tydliga och därmed indirekt visar på kommunens intention att variera upplåtelseformen.
- Närheten till stadsdelscentrumet i kvarteret Hindsgavel, som skulle ge området service och som planerades och uppfördes i ett gemensamt sammanhang.

Förstärkande strukturer

- Omkringliggande gång- och cykelstråk med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringen uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.
- De två intilliggande bostadskvarteren norr om Nordengatan, uppförda med

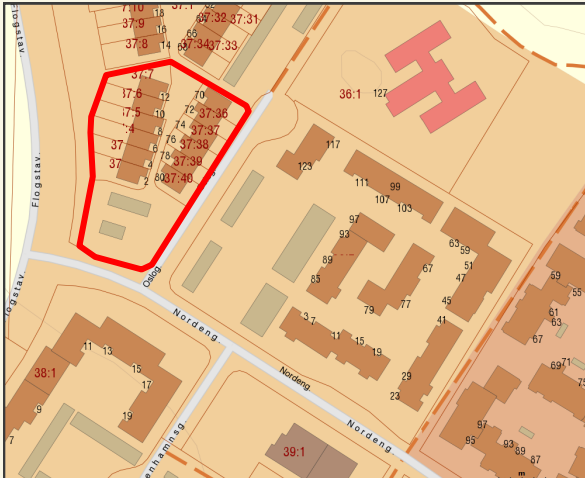
annan utformning och upplåtelseform, vilket definierar den varierade karaktär som eftersträvades för bostadsområdet i planen.

- Omkringliggande kvarter från utbyggnaden kring 1980, som liksom kvarteret Voksenåsen är tidstypiska och visar på områdets tids- och planmässiga sammanhang.
- Kvarteret Hindsgavl, vars servicecentrum skulle betonas i några omkringliggande kvarter med en något högre exploateringsgrad än de dominerande tvåvåningshusen.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Kvarteret Voksenåsens planmässiga samband med omgivande kvarter försvagas när det gemensamma, tidstypiska stadsdelscentrumet från början av 1980-talet försvinner och ändrar karaktär. Stadsdelscentrumet är en nod som binder samman kvarteren och eftersom det är från samma tid som bostadsbebyggelsen kan det planmässiga sammanhanget avläsas idag, på ett lättare sätt än om den tidstypiska bebyggelsen försvann.

Södra delen av kvarteret Oslo (Flogsta 37:2 – 37:7, Flogsta 37:36 - 37:40)

Historik

Småhusfastigheterna ligger norr om kvarteret Hindsgavl, Nordengatan och kvarteret Voksenåsen. Kvarteret karaktäriseras av längor med något varierade hustyper, asymmetriskt placerade inom kvarteret. Hustypen med tillhörande bakgårdar medförde att tomtgränsen i kvarteret Oslo gick ända ut till kvartersgränsen, med avskiljande häck mellan tomt och allmän yta.

Nybyggnadskartan upprättades 1979. Radhusens byggnadskropp utgörs av en lägre del i

ett plan samt en central del i två plan. Fasad- och planritningar är upprättade 1980 av Mattell & Co arkitektkontor ab, Uppsala, Pertti Bengtsson. På byggnadsritningarna kallas byggnaderna småhus. Svenska Riksbyggen, Stockholm, var byggherre, och bostadsområdet utgör numera Kvarteret Oslo Samfällighetsförening.

Radbus i asymmetriskt placerade längor, Flogsta 37:2 – 37:40, kvarteret Oslo.

Kulturhistoriskt värde

De två huslängorna utgör den södra delen av kvarteret Oslo, som uppfördes efter samma planprinciper som för resten av området. Bostadskvarteret har i första hand ett planhisto-

riskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980.

Det har många tidstypiska drag, med ett tätt och lågt byggande med trafikfria gårdar. I planen efterfrågades en variation avseende bostadsbebyggelsens utformning och hushållssammansättning, vilket löstes med växlande husformer och olika upplåtelseformer. Upplåtelseformerna varierades genom att olika kvarter fick olika upplåtelseformer; kvarteret Oslo uppfördes som ett radhusområde med äganderätt.

Värdebärande egenskaper

- Kvarterens uppdelning mellan bilfria innergårdar och parkeringsplatser, i enlighet med tidens stadsplaneideal.
- Husens utförande med blandad volymuppbyggnad och fasadutformning, som visar på en strävan att skapa en varierad bostadsbebyggelse.
- Husens orientering med längor med motstående entréer, som främjar kontakt bland de boende.

- Gårdsrummens utformning med lekplatser och växtlighet, som avsåg att skapa förutsättningar för trivsel.
- Upplåtelseformen äganderätt, som visar hur planförfattaren stödde kommunens intentioner om varierande upplåtelseformer genom att formera bebyggelsen enklavvis.
- Den tydliga avgränsningen av kvarteret, som gör bebyggelsens enklavvisa formering tydlig och därmed indirekt visar på kommunens intention att variera upplåtelseformen.
- Tidstypiska karaktärsdrag i arkitekturen, som träfasader, förskjutna byggnadsvolymer, sadeltak och lägre utbyggnader mot entrén, som placerar in kvarteret i dess tids- och planmässiga sammanhang.
- Närheten till stadsdelscentrumet i kvarteret Hindsgavel, som skulle ge området service och som planerades och uppfördes i ett gemensamt sammanhang.

Förstärkande strukturer

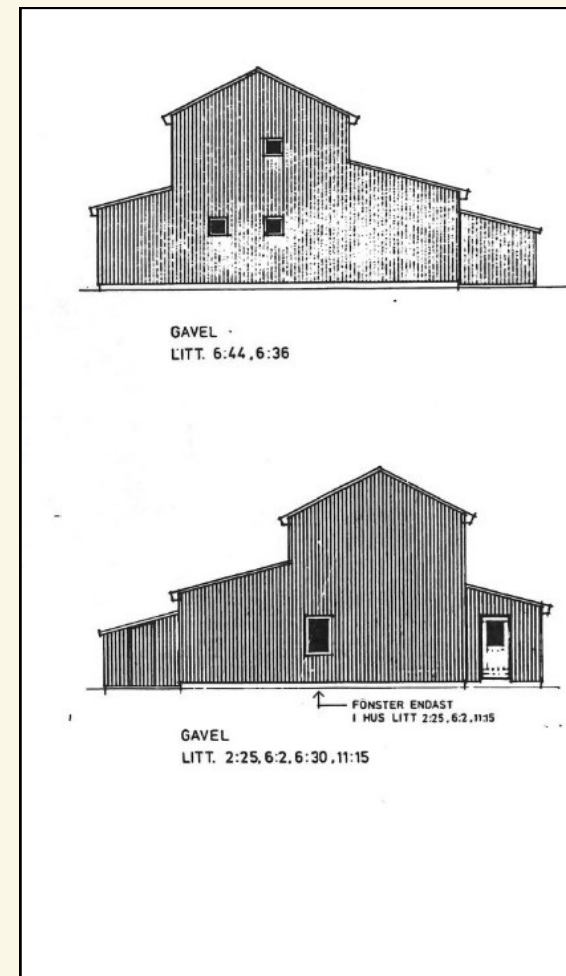
- Omkringliggande gång- och cykelstråk

med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringarna uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.

- De intilliggande bostadskvarteren, uppförda med annan utformning och upplåtelseform, vilket definierar den varierade karaktär som eftersträvades för bostadsområdet i planen.
- Omkringliggande kvarter från utbyggnaden kring 1980, som liksom kvarteret Oslo är tidstypiska och visar på områdets tids- och planmässiga sammanhang.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Kvarteret Oslos planmässiga samband med omgivande kvarter försvagas när det gemensamma, tidstypiska stadsdelscentrumet från början av 1980-talet försvinner och ändrar karaktär. Stadsdelscentrumet är en nod som binder samman kvarteren och eftersom det är från samma tid som bostadsbebyggelsen kan det planmässiga sammanhanget avläsas idag, på ett lättare sätt än om den tidstypiska be-

Ritningar till byggnad i kvarteret Oslo, hustyp A1, Matell 1980. Byggnadsnämndens arkiv.

byggelsen försvann.

Kvarteret Köpenhamn (Flogsta 38:1)

upp till övervåningen. Balkonger och uteplatser vetter mot gatorna, delvis innanför träplank.

Kvarteret Köpenhamn, fasader med balkonger samt uteplatser mot Köpenhamngatan.

Historik

Nordväst om kvarteret Hindsgavl och Köpenhamngatan ligger ett kvarter med två bostadshuslängor i två plan. De djupa byggnadskropparna har fasader i gult tegel och tak med korrugerad plåt. Det större bostadshuset, som avgränsas av Köpenhamngatan, Nordengatan och Flogstavägen, utgörs av tre sammanlänkade, förskjutna byggnadskroppar. Bostadshusen flankerar en centralt placerad gård där parkeringsplatser och garagelängor dominerar. Entréerna i två plan är vända mot innergården, med utanpåliggande spiraltrappa

Kvarteret Köpenhamn, entréer med utanpåliggande spiraltrappor mot innergården.

Bostadshusen med bostadsrätter är uppförda efter ritningar upprättade 1980 av HSB:s Riksförbund, Stockholm, arkitekt J. Knautz. Bostadsområdet utgör numera Brf Uppsala Ekeby 1.

Kulturhistoriskt värde

Kvarteret Köpenhamn med dess omslutna innergård i den norra delen.

Bostadskvarteret har i första hand ett planhistoriskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980.

Kvarteret har många tidstypiska drag med tätt och lågt byggande och bilfria gårdar. Kvarterets disposition är nästan helt sluten med sammanhängande huskroppar som omger en större parkeringsyta,

vars garage avskärmar bostadshusen från bilarna. Med bostadsentréer mot individuellt utformade och närmast slutna innergårdar ville planförfattarna skapa förutsättningar för en närmre kontakt och känsla av gemenskap mellan de boende. I planen efterfrågades en variation avseende bostadsbebyggelsens utformning och hushållssammansättning, vilket löstes med växlande husformer och olika upplåtelseformer. Upplåtelseformerna varierades genom att olika kvarter fick olika upplåtelseformer; kvarteret Köpenhamn uppfördes som ett bostadsrättsområde.

Värdebärande egenskaper

- Sammanhängande huskroppar mot angränsande bilvägar, som syftar till att avskärma innanförliggande gårdsrum.
- Kvarterens uppdelning mellan bilfria innergårdar och parkeringsplatser, i enlighet med tidens stadsplaneideal.
- Husens utförande med blandad volymuppbyggnad och fasadutformning, som visar på en strävan att skapa en varierad bostadsbebyggelse.
- Husens orientering kring mindre gårdsrum i närmast slutet kvarter, i

syfte att främja kontakt och gemenskap bland de boende.

- Innergårdens utformning med lekplats och växtlighet, som avsåg att skapa förutsättningar för trivsel.
- Tidstypiska karaktärsdrag i arkitekturen såsom bottenvåning i markplan, sadeltak, stora möblerbara balkonger och fasader i ljust tegel, som placerar kvarteret i dess tids- och stadsplanemässiga sammanhang.
- Kvarterets regelbundna form och byggnadernas vinkelräta orienteringar, som enligt planförfattarnas intentioner skulle ge ett samband med rutnätsstaden i Uppsalas mer centrala delar.
- Upplåtelseformen bostadsrätt, som visar hur planförfattaren stödde kommunens intentioner om varierande upplåtelseformer genom att formera bebyggelsen enklavvis.
- Den tydliga avgränsningen av kvarteret, som gör bebyggelsens enklavvisa former tydliga och därmed indirekt visar på kommunens intention att vari-

era upplåtelseformen.

- Närheten till stadsdelscentrumet i kvarteret Hindsgavel, som skulle ge området service och som planerades och uppfördes i ett gemensamt sammanhang.

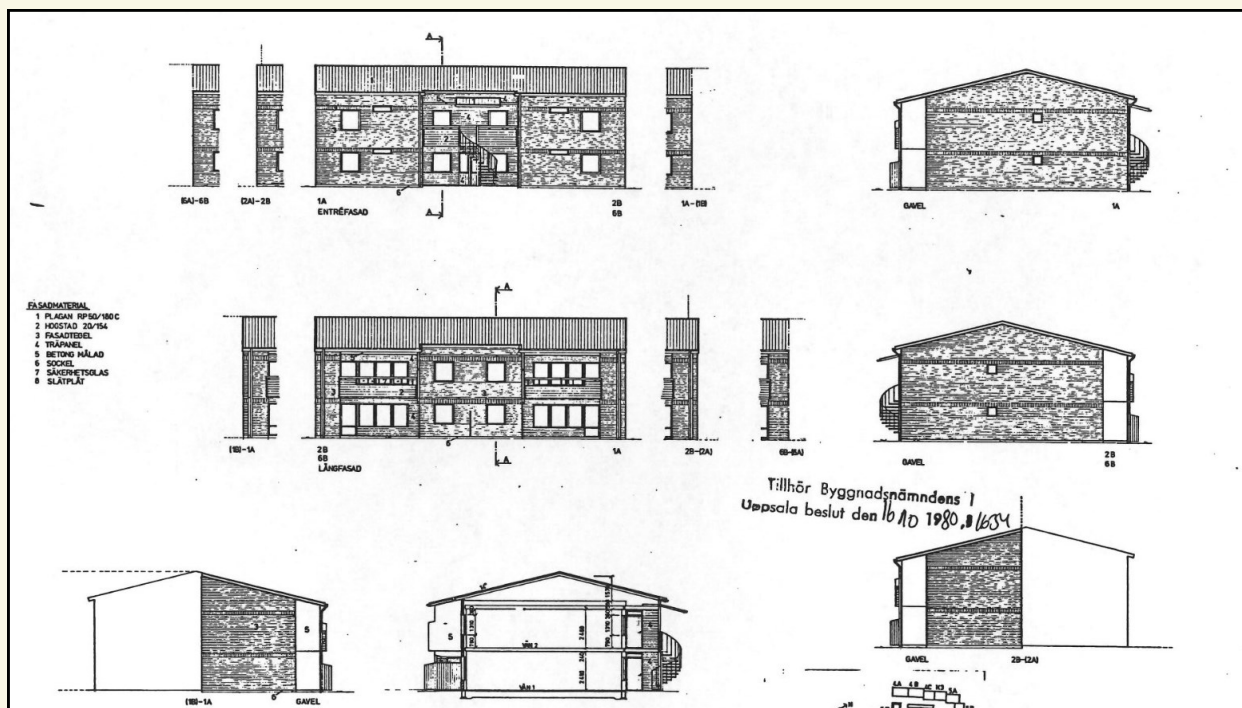
Förstärkande strukturer

- Omkringliggande gång- och cykelstråk med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringarna uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.
- De övriga bostadskvarteren från samma tid på båggen sidor om Nordengatan, uppförda med annan utformning och upplåtelseform, vilket definierar den varierade karaktär som eftersträvades för bostadsområdet i planen.
- Kvarteret Hindsgavl, vars servicecentrum betonas i några omkringliggande kvarter med en något högre exploateringsgrad än de dominerade tvåvåningshusen.
- Omkringliggande kvarter från utbyggnaden kring 1980, som liksom kvarteret Köpenhamn är tidstypiska och visar på

områdets tids- och planmässiga sammanhang.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Kvarteret Köpenhamns planmässiga samband med omgivande kvarter försvagas när det gemensamma, tidstypiska stadsdelscentrumet från början av 1980-talet försvinner och ändrar karaktär. Stadsdelscentrumet är en nod som binder samman kvarteren och eftersom det är från samma tid som bostadsbebyggelsen kan det planmässiga sambandet avläsas idag, på ett lättare sätt än den tidstypiska bebyggelsen försvann.

Ritningar till byggnad i kvarteret Köpenhamn och Hafnarfjord, HSB 1980. Byggnadsnämndens arkiv.

Kvarteret Frederiksberg (Flogsta 40:1)

Historik

Torgytan söder om kvarteret Hindsgavls möter i sydväst ett fem våningar högt hyresbostadshus. Bostadshuset höjer sig över kringliggande lägre bebyggelse och markerar därmed bostadsområdets centrala torgbildning. I bottenvåningen återfinns Ekeby förskola, i lokaler som ursprungligen hyste barna- och mödravårdscentral. Byggnaden och anslutande vinkelställd tvåvåningslänga med bostäder omsluter en intim bostadsgård. Bostadshusen har rött fasadtegel och sadeltak med

röda betongpannor.

Bostadshusen är uppförda som hyreshus för Uppsalahem AB, efter ritningar från 1980, signerade Matell & Co Arkitektkontor AB, Uppsala.

Uppsalahems hyreshus, Flogsta 40:1 i kvarteret Frederiksberg, reser sig över den kringliggande lägre bebyggelsen och markerar därmed den centrala torgbildningen. Ekeby förskolas uteplats vetter mot torget.

Flogsta 40:1, kvarteret Frederiksberg, Uppsalahems hyreshus i två våningar, med fasad mot den centrala gång- och cykelstråket och den av lindar flankerade parkytan Flogsta 11:16.

Flogsta 40:1, kvarteret Frederiksberg, Uppsalahems hyreshus i två våningar, placerade sammanlänkade i en vinkel som omsluter en intim bostadsgård tillsammans med femvåningshuset.

Kulturhistoriskt värde

Bostadskvarteret har i första hand ett planhistoriskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980.

Med individuellt utformade innergårdar ville planförfattarna ge förutsättningar för en närmre kontakt och känsla av gemenskap mellan de boende. I planen efterfrågades en variation avseende bostadsbebyggelsens utformning och hushållssammansättning, vilket löstes med växlande husformer och olika upplåtelseformer. Upplåtelseformerna varierades genom att olika kvarter fick olika upplåtelseformer; kvarteret Frederiksberg uppfördes som ett hyresrättsområde.

Med femvåningshuset i kvarterets norra del uppfylldes planens intention att koncentrera områdets högre bebyggelse i anslutning till den centrumfunktion som avsågs för kvarteret Hindsgavl. Bostadshuset, en solitär som områdets högsta byggnad, markerar med sin höjd centrumbildningen. Huset förbereddes

för att kunna förstärka serviceutbudet med lokaler för handel i bottenvåningen.

Värdebärande egenskaper

- Femvåningshusets höjd, som ger en stadsmässig karaktär och betonar den centrumbildande funktionen kvarteret Hindsgavl gavs i planen.
 - Femvåningshusets möjlighet till butikslokaler i bottenvåningen, orienterade mot torget i Hindsgavl, som enligt planen skulle kunna tillgodose en eventuell framtida efterfrågan.
 - Sammanhängande huskroppar i kvarterets södra del, som syftar till att skapa mindre gårdsrum i kvarterets mitt. Den nästan slutna innergården skulle främja kontakt och gemenskap bland de boende.
 - Kvarterens uppdelning mellan bilfri innergård och parkeringsplatser, i enlighet med tidens stadsplaneideal.
 - Husens utförande med blandad volym-uppbyggnad och fasadutformning, som visar på en strävan att skapa en varierad bostadsbebyggelse.
- Innergårdens utformning med lekplatser och växtlighet, som avsåg att skapa förutsättningar för trivsel.
 - Tidstypiska karaktärsdrag i arkitekturen såsom bottenvåning i markplan, sadeltak, ljus tegelfasad och stora möblerbara balkonger, som placerar kvarteret i dess tids- och stadsplanemässiga sammanhang.
 - Kvarterets regelbundna form och byggnadernas vinkelräta orienteringar, som enligt planförfattarnas intentioner skulle ge ett samband med rutnätsstaden i Uppsalas mer centrala delar.
 - Upplåtelseformen hyresrätt, som visar hur planförfattaren stödde kommunens intentioner om varierande upplåtelseformer genom att formera bebyggelsen enklavvis.
 - Omkringliggande kvarter från utbyggnaden kring 1980, som liksom kvarteret Frederiksberg är tidstypiska och visar på områdets tids- och planmässiga sammanhang.

- Närheten till stadsdelscentrumet i kvarteret Hindsgavel, som skulle ge området service och som planerades och uppfördes i ett gemensamt sammanhang.

Förstärkande strukturer

- Kvarteret Hindsgavl, vars servicecentrum skulle betonas i några kringliggande kvarter med en något högre exploateringsgrad än de dominerade tvåvåningshusen.
- Det äldre beståndet av högväxta lövträd öster om kvarteret, vars rumsliga höjd gav stöd i planen för höga hus i kvarteret.
- De högväxta lövträden öster om kvarteret, vars räta trädrader angav det rutmönster som de närmaste nya kvarteren inordnades i, i enlighet med planförfattarnas intentioner.
- Omkringliggande gång- och cykelstråk med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringen uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.

- Angränsande bostadskvarter från samma tid, uppförda med annan utformning och upplåtelseform, vilket definierar den varierade karaktär som eftersträvades för bostadsområdet i planen.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

- Kvarteret Frederiksbergs planmässiga samband med omgivande kvarter för-

svagas när det gemensamma, tidstypiska stadsdelscentrumet från början av 1980-talet försvinner och ändrar karaktär. Stadsdelscentrumet är en nod som binder samman kvarteren och eftersom det är från samma tid som bostadsbebyggelsen kan det planmässiga sammanhanget avläsas idag, på ett lättare sätt än om den tidstypiska bebyggelsen försvann.

- Det landmärke och den centrummarkering som femvåningshuset utgör kommer inte att få en lika tydlig historisk stadsbildsmässig funktion när ungefär lika hög

bebyggelse uppförs i dess närhet.

Ritningar till byggnad i kvarteret Frederiksberg, block H, Matell 1980. Byggnadsnämndens arkiv.

Kvarteret Hindsgavl (Flogsta 39:1)

Historik

I skiss till dispositionsplan för Ekeby-Flogsta från 1975 planerades affärscentrum, barnstuga och samlingslokal att förläggas i centrum av det nya bostadsområdet och i anslutning till de centrala gång- och cykelstråken. Dessa planer kommer också till uttryck i den stadsplan som antogs 1980. Kvarteret Hindsgavl planerades som områdets servicecentrum där kärnan i etableringen var en dagligvarubutik intill ett torg. Serviceutbudet kunde utökas med fler butiker i bottenvåningen i intilliggande hus inom kvarteret Frederiksborg, vid eventuella framtida behov.

Inom kvarteret återfinns idag en mindre livsmedelsbutik, Coop Nära Ekeby. Butikslokalen uppfördes i sin ursprungliga gestaltning efter ritningar upprättade 1981 av Byggnadsfirman Anders Diös AB, Uppsala. Byggnadsfirman var även huvudentreprenör. Beställare och byggherre var Konsumentföreningen Uppsala. Butikslokalen avsåg att tjäna som en mindre närbutik, då under namnet Servus. Butikslokalen slutbesiktades 1983.

Butiken byggdes till mot sydost till dubbel yta, enligt ritningar upprättade 1988 av Noark Arkitektkontor AB, Uppsala. Beställare och byggherre var KF-Fastigheter AB. Ett namnbyte gjordes till Konsum Ekeby.

Byggnaden är uppförd i ett plan med ytterväggar i rött fasadtegel och taktäckning i svart trapetskorrugerad plåt. Byggnaden långsidor är slutna, med fönsterlösa fasader mot Nordengatan respektive mot torget och vändplatsen i sydväst.

Sydost om butikslokalen finns en cykelparkeering, och i anslutning till denna den centrala gång- och cykelvägen som utgör en del av det sammanhängande kommunikationsstråk som löper i öst-västlig riktning inom stadsdelen.

På butikslokalens sydvästra sida finns en platt-satt torgbildning med bänkar och träd. I centrum av torgbildningen finns en skulptur.

Flogsta 39:1 med livsmedelsbutiken och den lilla torgbildningen.

Flogsta 39:1 med den lilla torgbildningen, livsmedelsbutiken och gruppboendet Flogsta 17:2 t.h.

Torgbildningen i anslutning till livsmedelsbutiken.

Öppen plats med livsmedelsbutikkens lastkaj samt parkering, vändplats och återvinningsstation.

Livsmedelsbutiken vänder en anonym fasad mot genomfartsgatan Nordengatan. Bostadsbuset i kvarteret Frederiksberg reser sig över kringliggande lägre bebyggelse och markerar därmed den centrala torgbildningen.

Vändplan och återvinningsstation med flerbostadshuset Flogsta 40:1 med Ekeby förskola i bottenvåningen.

Med butikens orientering längs med Nordengatan bildades ett avskärmat rum mellan butiken och det intilliggande femvåningshuset i kvarteret Fredriksberg. Utrymmet ingår inte i kvarteret Hindsgavl utan var enligt planen avsett för park

Byggnaden har en sluten fasad utan fönster mot Nordengatan.

och/eller gatuplantering. Den rumsliga gestaltningen söder om butiken med ett litet torg och vändplan för bilar bildar en sammanhängande miljö, som delvis inkluderar förskoleverksamheten i bottenvåningen i det angränsande femvå-

ningshuset. Växtligheten på och vid torget understryker dess former. Ett par högväxta lövträdd betonar torgets och centrumbildningens rumslighet i området.

På butikens nordvästra sida finns en lastkaj för butikens behov, en parkering och en återvinningsstation.

Kulturhistoriskt värde

Kvarteret har i första hand ett planhistoriskt värde i en lokal kontext, som en del av den större utbyggnaden av Uppsala på f.d. åkermark i området omkring 1980.

Värdebärande egenskaper

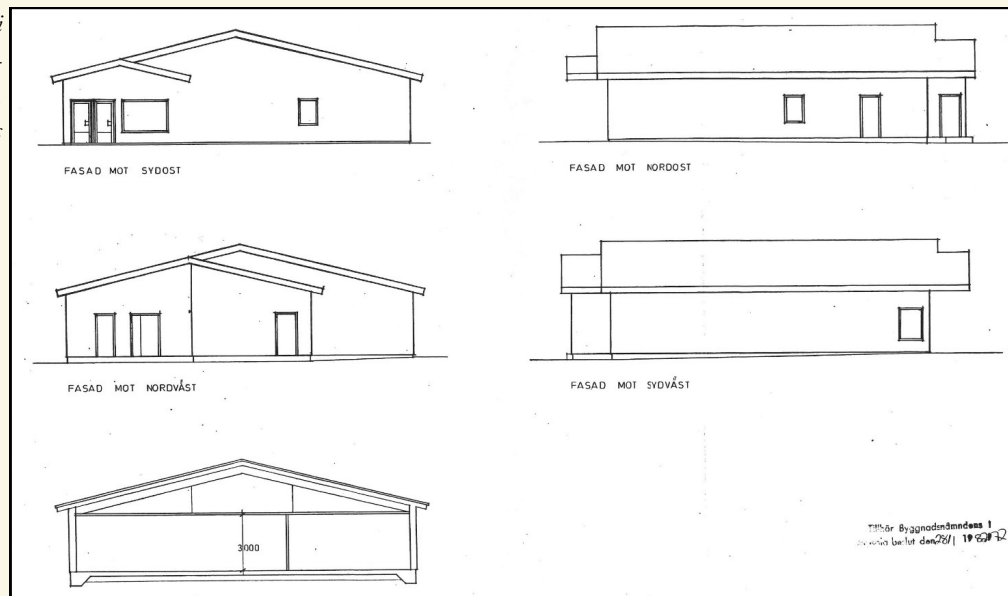
- Butikens utformning i en våning, stor bredd och med en sluten fasad mot Nordengatan, som visar på byggnadens funktion som dagligvaruhandel.
- Butikens placering centralt i det område som byggdes i början av 1980-talet, som antyder kvarterets funktion som stadsdelscentrum.
- Butikens tidstypiska utformning, med låg takfot, flackt sadeltak och tegelfasader som visar på dess tids- och stadsplanemässiga sammanhang med omkringliggande bostadskvarter från början av 1980-talet.
- Butikens orientering, vinkelrät mot det centrala stråket och inordnad med övrig bebyggelse i omgivande kvarter från samma tid, som visar på planförfattarnas intentioner att ansluta till det regelbundna stadsplanemönster av rutnätskaraktär som fanns mer centralt i Uppsala.

Förstärkande strukturer

- Det intilliggande femvåningshuset i kvarteret Frederiksberg, som med områdets högsta volym markerar kvarteret Hindsgavl och torget som en centrumbildande plats.

- Höga lövträd vid den intilliggande torgytan, som visuellt balanserar höjdskillnaderna mellan butiken och det högre huset i kvarteret Frederiksberg.
- Den intilliggande torgbildningen med plattlagd markyta och rumsskapande växtlighet, som tillsammans med butiken utgör områdets centrala mötesplats.
- De högväxta lövträden söder om kvarteret, vars räta trädrader angav det rutnämönster som de närmaste nya kvarteren inordnades i, i enlighet med planförfattarnas intentioner.

Ritning till Servus i Flogsta, Byggnadsfirman Diös 1981. Byggnadsnämndens arkiv.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Utläsningen av stadsdelens planhistoria försvåras när ett av dess viktigaste element, 1980-talets centrumbildning med service, försvinner och ersätts av bebyggelse som varken tids- eller planmässigt kan kopplas till omgivande kvarter. Eftersom den nya bebyggelsen kommer att ha en viss centrumkaraktär och höjdmässigt ansluta till befintlig hög bebyggelse vid stadsdelscentrat kommer en avläsning ändå att vara möjlig.

Kvarteret Tavastehus, gruppboende (Flogsta 17:2)

Historik

I stadsplanen från 1980 reserverades den västra delen av kvarteret Tavastehus för allmänt ändamål i syfte att tillgodose en eventuell framtida efterfrågan. Med detaljplanen från 1990 anvisades tomten för ett gruppboende som Uppsalahem AB ett par år senare lät uppföra, efter ritningar upprättade 1991 av Wikforss Arkitektkontor AB, Örjan Wikforss, Uppsala. Huvudentreprenör var NCC.

Byggnaden har två våningar i en låg och intim skala. Byggnaden har en fasad i rött fasadtegel, med en fin materialbehandling med mönstermurade partier i anslutning till fönstren och halvmåneformade blinderingar i gavelfröstena. Under takfoten återfinns profiletrade trätassar. Byggnaden har i arkitekturdetaljer och materialval hämtat inspiration från äldre bruksbebyggelse i Ekeby, bl.a. Tegelvilan. Den ansluter också till de angränsande byggnaderna i kvarteren Hindsgavl och Fredriksberg med sin tegelfasad och sadeltak. Taket har en täckning med röda betongpannor.

Gruppboende uppfört av Uppsalahem, Flogsta 17:2, sekundär tillbyggnad på gaveln mot Nordengatan, kvarteret Tavastehus.

En inglasad balkong i två våningar och franska balkonger vetter mot gång- och cykelstråket och livsmedelsbutiken.

En tillbyggnad med utrymningstrappa har tillkommit på gaveln mot Nordengatan. Denna har med en avvikande gestaltning anslutits på ett okänsligt sätt till byggnaden.

Kulturhistoriskt värde

Byggnaden har ett arkitekturhistoriskt värde, som ett exempel på en välstuderad byggnad av god arkitektonisk kvalitet. Byggnaden, som gränsar till både den äldre och yngre bebyggelsen i Ekeby, kan sägas utgöra en förmedlande

Byggnadens långsida mot torget har ett utskjutande fasadparti med glasade rum och balkonger i olika former.

länk mellan den gamla bruksbebyggelsen och den senare bostadsbebyggelsen från 1980-talet. Dess anspelningar på äldre bruksbebyggelse förekommer inte i 1980-talsområdet, men däremot i utbyggnader av bostadsområden längre söderut och i nordost omkring 1990.

Värdebärande egenskaper

- Byggnadens funktion som gruppboende i direkt anslutning till områdets centrumbildning i kvarteret Hindsgavl, i enlighet med stadsplanen.
- Byggnadens utformning med dess anknytning i formspråk och fasadbehandling till Upsala-Ekebys äldre bruksbebyggelse.
- Byggnadens volym och fasadmateriäl som anpassar sig till de närliggande husen i kvarteret Hindsgavl och Frederiksberg.

Förstärkande strukturer

- Kvarteret Hindsgavl, kring vars centrumbildning även funktioner för allmänna ändamål skulle samlas.

- De högväxta lövträden söder om kvarteret, vars räta trädrader angav det ruttmönster som de närmaste nya kvarteren inordnades i, i enlighet med planförfattarnas intentioner.
- Omkringliggande gång- och cykelstråk med tillhörande växtlighet som skapar en småskalig karaktär i området. Planteringen uttrycker en omsorg om de boendes trivsel vilket eftersträvades i stadsplanen.

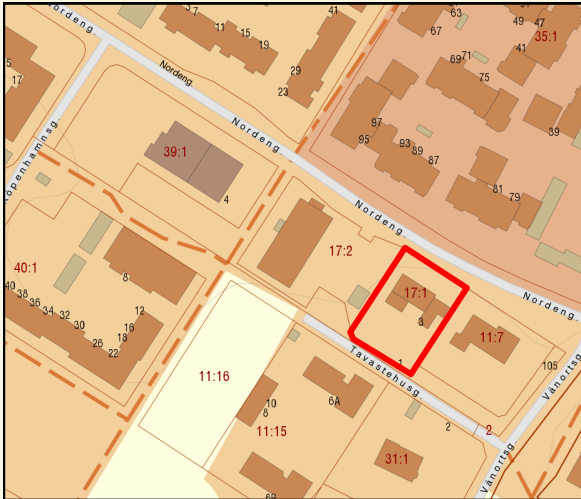
Konsekvenser av föreslagen exploatering

- Upplevelsen av byggnadens inspiration från äldre bruksbebyggelse kommer att förstärkas, när Coopbutikens röda tegelfasad försvinner och ersätts av byggnader med andra utformningar och fasadmateriäl.
- Byggnadens stadsplanhistoriska samband med centrumbildningen vid kvarteret Hindsgavl kommer bli svårare att avläsa.

Ritningar för bostäder till Uppsalabem, hus C1, signerad Örjan Wikfors 1991. Byggnadsnämndens arkiv.

Kvarteret Tavestehus, villa (Flogsta 17:1)

Historik

Villan uppfördes på 1990-talet med viss anpassning i takform och storlek till de äldre villorna utmed samma gata, tillkomna i början av 1900-talet, men med annorlunda volym och planform. Trädgården avskärmas mot Nordengatan med ett tätt plank och högväxta barträd.

Kulturhistoriskt värde

Byggnaden är en tidstypisk representant för 1990-talets villabyggande.

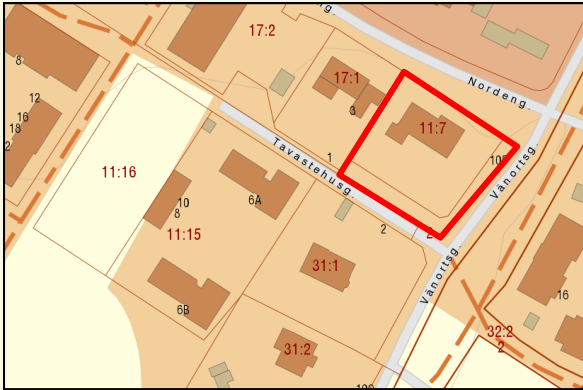
Värdebärande egenskaper

- Byggnadens tidstypiska utformning i 1½ plan med adderade byggnadsvolymer, mörkgrått sadeltak och ljusa faser, som visar att den inte har ett tids- och stadsplanehistoriskt samband med bebyggelsen från början av 1980-talet.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Villans kulturhistoriska värde påverkas inte.

Kvarteret Tavestehus, tjänstemannabostad (Flogsta 11:7)

Historik

Byggnaden på Flogsta 11:7 uppfördes som disponentbostad för Upsala-Ekeby AB. Den är uppförd efter ritningar från 1953, signerade

F.d. tjänstmannavilla, Flogsta 11:7, Vänortsgatan 105.

Per Lundquist Arkitektkontor, Uppsala. Villan slutbesiktades 1958.

Villan har åsatts skyddsbestämmelsen q i gällande detaljplan från 1990.

Kulturhistoriskt värde

Villan har ett stort kulturhistoriskt värde som en relativt sentida tjänstebostad till Upsala-Ekeby. Den berättar genom sitt utförande både om sociala hierarkier inom bruket och om de avlöningsformer som tillämpades. Byggnaden är också intressant ur ett arkitekturhistoriskt perspektiv. Den ritades av den välkände uppsalaarkitekten Per Lundquist och är ett tidstypiskt exempel på 1950-talets villaarkitektur för mer välbeställda.

Värdebärande egenskaper

- Byggnadens tidstypiska utformning med karaktärsdrag såsom uppdelad byggnadsvolym med förskjutna huskroppar och olika fasadmaterier, som visar att byggnaden uppfördes under en tid då endast brukets byggnader

fanns på platsen, och man kan därför sluta sig till att villan är en tjänstebostad.

- Villans exklusiva utformning och storlek, som visar att det är en bostad för en hög tjänsteman
- Villatomten med prydnadsväxtlighet och omgärdande häck som skyddar mot insyn, vilket visar på behovet av en privat sfär för tjänstemannen, med en bostad i direkt anslutning till bruket.
- Placeringen i närheten av fabriksanläggningarna, av praktiska skäl, men ändå på ett visst avstånd, för lugn och ro i hemmasfären.

Förstärkande strukturer

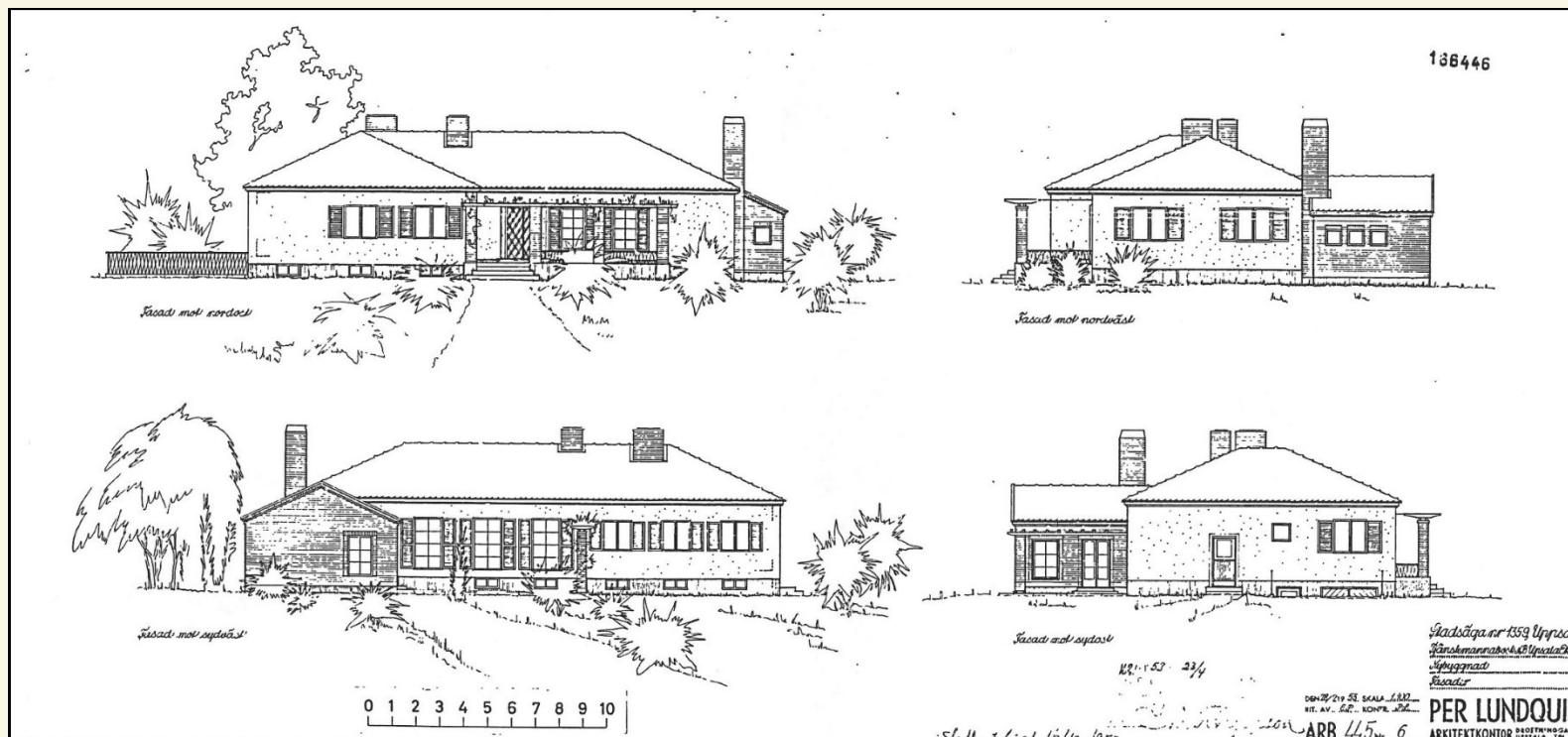
- Angränsande villor utmed Vänortsgatan med tillhörande tomter, uppförda som tjänstebostäder för Upsala-Ekeby AB på 1910-talet, som både visar på sociala hierarkier och arkitekturidealens utveckling.
- De närliggande arbetarbostäderna, som

visar på sociala hierarkier inom brukets personal.

- Kvarvarande fabriksbyggnader till Upsala-Ekeby, som gör att byggnaden kan avläsas som tjänstebostad.

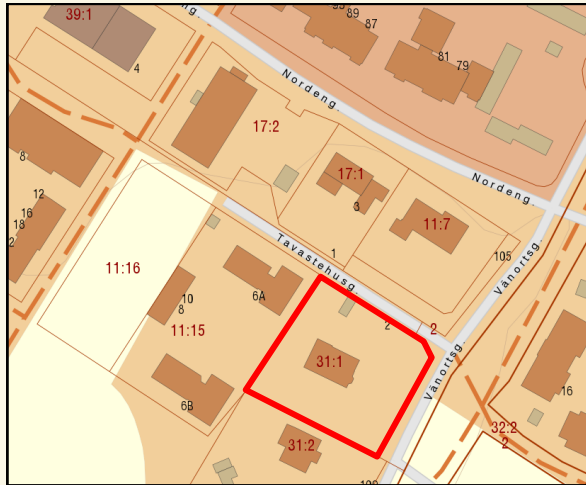
Konsekvenser av föreslagen exploatering

Tjänstemannabostadens kulturhistoriska värden påverkas inte i någon nämnvärd omfattning.

Ritningar för tjänstemannabostad, signerad Per Lundquist 1953. Byggnadsnämndens arkiv.

Kvarteret Roskilde, tjänstemannabostad (Flogsta 31:1)

Historik

Bostadshuset på Flogsta 31:1 är uppfört i slutet av 1910-talet, och hade en ursprunglig funktion som bostad för ekonomichefen på bruket. Antagligen uppfördes huset för två familjer, men nybyggnadsritningar har inte gått att finna. Fastigheten har åsatts skyddsbestämmelsen q i gällande detaljplan.

Bostadshuset har putsade fasader under branta sadeltak med lertegelpannor och takkupor. Till huset hör en lummig trädgård

Flogsta 31:1, fasad mot Tavastebusgatan.

Fr.h. Flogsta 31:1 och 31:2, Vänortsgatan 107 och 109.

med planteringar, buskar, träd och omgivande häckar.

Kulturhistoriskt värde

Villan har ett stort kulturhistoriskt värde som en äldre tjänstebostad till Upsala-Ekeby. Den berättar genom sitt utförande både om sociala hierarkier inom bruket och om de avlöningsformer som tillämpades. Genom att den är relativt välbevarad kan den placeras in tidsmässigt i sitt rätta sammanhang.

Värdebärande egenskaper

- Byggnadens utformning med karaktäristiska, tidstypiska drag som rektangulär planform, branta sadeltak med lertegel, putsfasader, takkupor, burspråk och fönster i olika former, som placerar in dem tidsmässigt till en epok då driften i Upsala-Ekeby var i full gång, vilket gör att den kan avläsas som tjänstebostad.
- Byggnadens utformning med symmetriska volymer i olika väderstreck, som gör att man kan ana att det tidigare kan ha varit en byggnad för två familjer, vilket i sin tur gör att man kan sluta sig till

att den sociala statusen hos den som bodde där låg under disponentens.

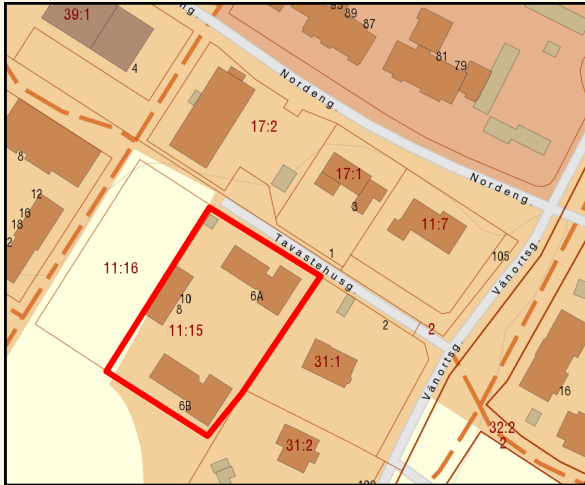
Förstärkande strukturer

- Disponentvillan på Flogsta 11:7 med tillhörande tomt, uppförd som tjänstebostad för Upsala-Ekeby AB på 1950-talet, som både visar på sociala hierarkier och arkitekturidealens utveckling.
- De närliggande arbetarbostäderna, som visar på sociala hierarkier inom brukets personal.
- Kvarvarande fabriksbyggnader till Upsala-Ekeby, som gör att byggnaden kan avläsas som tjänstebostad.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Det kulturhistoriska värdet påverkas inte i någon nämnvärd omfattning.

Kvarteret Roskilde, arbetarbostäder (Flogsta 11:15, 11:16)

des med var sin tvärställd byggnadskropp under sadeltak. Tillbyggnaderna gavs en för 1950-talet karaktäristisk arkitektonisk gestaltning med tidstypiska slätputsade fältindelningar. Den ursprungliga delen av bostadshusen är reveterade och alla byggnader är putsade i gult. Ombyggnaden utfördes enligt ritningar upprättade 1954 av Per Lundquist Arkitektkontor, Uppsala. Byggnaderna slutbesiktades 1955. Bostadshusen byggdes senare om invändigt efter bygglovshandling upprättad 1992 av Wikforss Arkitektkontor AB, Uppsala.

Två f.d. arbetarbostäder flankerar en ekonomibyggning ombyggd till bostäder, Flogsta 11:15. I förgrunden en öppen gräsyta flankerad av lindar, platsen för två på 1970-talet rivna f.d. arbetarbostäder.

Historik

På Flogsta 11:15 återfinns två äldre parallellt liggande f.d. arbetarbostäder, vilka har tillhört Upsala-Ekeby AB. En ekonomibyggning mellan dessa har i senare tid byggts om till bostäder. Byggnaderna är samlade kring en trädplanterad gård. Av äldre fotografier framgår att det ursprungligen fanns fyra likadana arbetarbostäder med brutna tak och en ingång på vardera gaveln. De två mot nordväst revs troligen i början av 1970-talet. De två kvarvarande moderniserades 1955 och kompletterades

F.d. ekonomibyggning till arbetarbostäder tillhörande Upsala-Ekeby AB, ombyggd till bostäder, Flogsta 11:15.

Uppsalahems hyresbus, Flogsta 11:15, f.d. arbetarbostäder tillhörande Upsala-Ekeby AB, om- och tillbyggda 1954 – 1955.

Byggnaderna ägs av Uppsalahem och rymmer hyresbostäder. Bostadshusen har åsatts skyddsbestämmelsen q i gällande detaljplan såsom varande en värdefull miljö.

Platsen för de rivna bostadshusen utgörs av en rektangulär gräsyta, flankerad av högväxta lindar på alla sidor (Flogsta 11:16), liksom fastigheten i övrigt. Denna är utlagd som parkmark, och ansluter till Frederiksbergsparken.

Kulturhistoriskt värde

De tre byggnaderna anknyter till Upsala-Ekebys historia genom sin ursprungliga funktion som arbetarbostäder med tillhörande ekonomibygnad (det lägre huset mot nordväst) och har därmed ett kultur- och lokalhistoriskt värde som en del av Upsala-Ekebys personalbostäder. Den ursprungliga tomten omfattade parkytan nordväst om husen där ytterligare två hus stod men senare revs. Sambandet mellan parkytan och de bevarade byggnaderna kan utläsas av trädkranzen med lövträd som markerar den ursprungliga tomtgränsen på tre sidor, inkluderande den nordvästra delen som nu alltså utgörs av parkmark. De räta trädraderna hade också en stor betydelse vid upprättandet av stadspla-

Flygbild över området där de höga lindarna tydligt illustrerar den ursprungliga tomtgränsen kring Upsala-Ekebys kvarter med arbetarbostäder.

nen 1980, där de angav formen för den rutnätsliknande planstruktur som uppdrogs för områdets centrala delar. Trädens höga volymer gav vidare stöd för höga byggnader i de intilliggande nya kvarteren med en centrumbildande funktion. Lövträden har på så sätt stort kulturhistoriskt värde som en del av Upsala-Ekebys miljö med arbetarbostäder, men även ett stadsplanehistoriskt värde som en tongivande struktur för den nya stadsplanen. De högväxta lövträden utgör idag ett värdefullt miljöskapande element i området.

Värdebärande egenskaper

- De ursprungliga bostadshusens utförande, som fortfarande kan avläsas och som visar att husen har varit bostäder för arbetare under en lång tid, troligen från början av 1900-talet.
- De räta trädraderna med lindar, som markerar den ursprungliga tomtgränsen mot nordost, nordväst och sydväst.
- Den (idag) obebyggda grästäckta ytan i nordväst som ursprungligen var en del av det tidigare större arbetarbostadskvarteret, och som genom sin omotiverade storlek kan ge ledtrådar till att ytan tidigare varit bebyggd.
- Bostadshusens tillbyggnader, som har tydlig 1950-talskaraktär och därmed kan avläsas som en utbyggnad verkställd av Upsala-Ekeby för dess personal.
- Den f.d. ekonomibygnaden, som varsammanpassats till bostadshus, men som alljämt har en bevarad äldre karaktär av uthus och som kan utläsas som en komplementbyggnad till arbetarbostäderna.

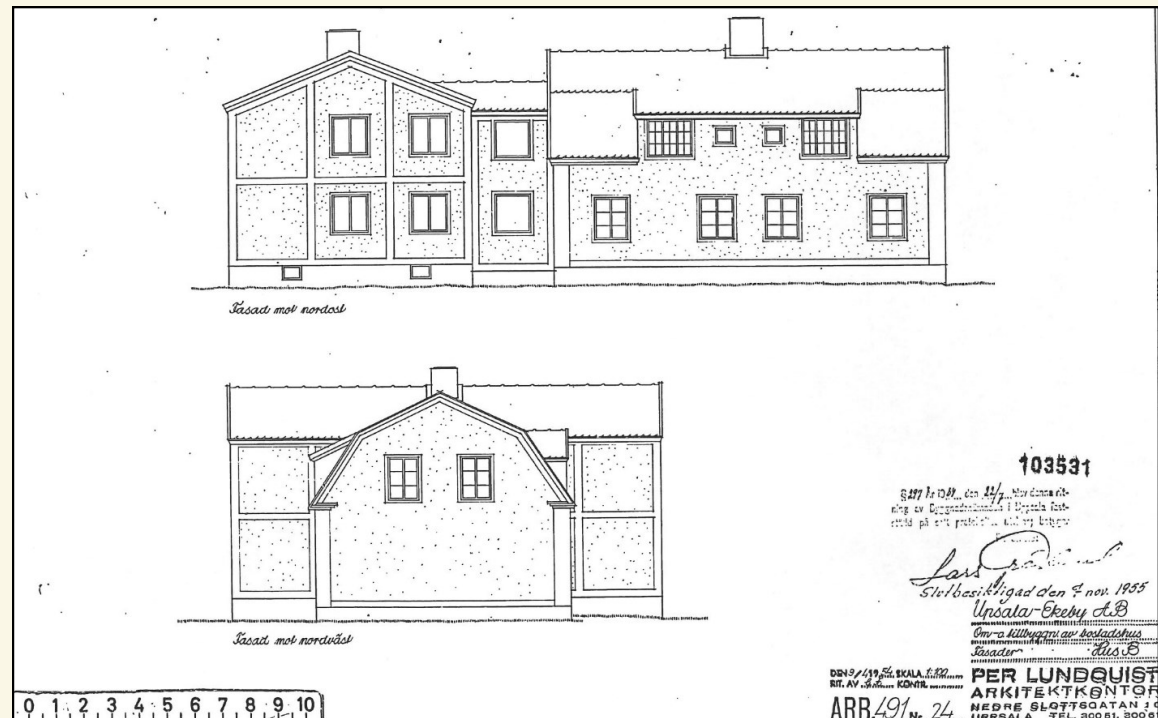
Förstärkande strukturer

- De närliggande tjänstemannabostäderna, som vid jämförelse visar på sociala hierarkier inom brukets personal.
- Kvarvarande fabriksbyggnader till Upsala-Ekeby, som gör att byggnaderna kan avläsas som arbetarbostäder.

Konsekvenser av föreslagen exploatering

Det kulturhistoriska värdet påverkas inte i någon nämnvärd omfattning.

Ritning för om- och tillbyggnad av bostadshus, signerad Per Lundquist 1954. Byggnadsnämndens arkiv.

Sammanfattande slutsatser

Kulturhistoriskt värde och planeringsförutsättningar

Särskilt värdefullt område

I utredningsområdets södra del sträcker sig ett mindre område in (gulmarkerat på kartan till höger) som utgör en del av ett större särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde. Arbetarbostäder och tjänstemannavillor bildar tillsammans med fabriksbyggnaden och inspektorsbostad en sammanhängande särskilt värdefull kulturmiljö, även om de enskilda byggnaderna i sig inte nödvändigtvis uppfyller kravet på särskilt värde. För området gäller förvanskningsförbud i enlighet med PBL 8.13. Förvanskningsförbudet omfattar dock endast befintlig bebyggelse. Nya byggnader och anläggningar som kan skada bebyggelseområdets värden ska därför inte prövas mot förvanskningsförbudet. Hur exploateringen påverkar bebyggelseområdets särskilda värden ska istället prövas inom ramen för PBL 2.6.1, där lämpligheten med hänsyn till platsens kulturvärden särskilt bör beaktas.

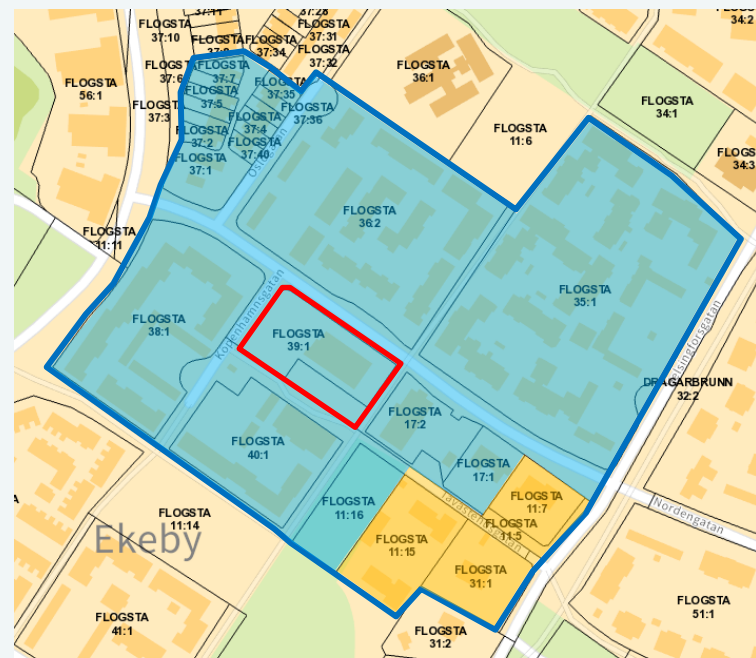
Den föreslagna exploateringen bedöms inte påverka det särskilt värdefulla kulturmiljöområdet i

nämnevrd omfattning.

Övrigt område

Huvuddelen av utredningsområdet består av ett bebyggelseområde från början av 1980-talet (blå markering). Områdets stadsplanhistoria är intressant i ett lokalt perspektiv och i ett kommunperspektiv, bland annat för dess tydliga intentioner om integrerade och varierade bostadskvarter för olika typer av hushåll. Området har dock inte sådana särskilda kulturhistoriska värden som avses i PBL 8.13. I begreppet ”särskilt värdefull” ligger att det ska finnas få motsvarigheter i relation till det hela byggnadsbeståndet. Det finns förhållandevis många bostadsområden från den aktuella tidsperioden som har en bevarad karaktär och som på olika sätt har en intressant tanke bakom planläggningen.

Åtgärden bör därför prövas i enlighet med PBL 2.6.1, där framförallt lämpligheten med hänsyn till stads- och landskapsbilden och intresset av en god helhetsverkan bör prövas. En sådan prövning ligger utanför denna utredning.

I kartan ovan markerar orange ton "Särskilt kulturhistoriskt värdefullt område" och blå ton "Övrigt område". Exploateringsområdet är markerat med röd linje.

Källor

Lantmäteriets arkiv (LM)

Upplandsmuseets arkiv (UM)

Byggnadsnämndens i Uppsala arkiv (BN)